

sile s pomagači kontrolirale precej večji del ozemlja, kamor so doskočili. Dejstvo, da so Američane praktično takoj po pristanku »pobrali« domačini in partizani ter jih spremljali do improviziranega letališča z »rednimi linijami« v Bari, ne spremeni pridiha nevarnosti in pustolovščine ob stiku s tujo kulturo, pokrajino in vojno nevarnostjo, ki ga je Logan izčrpno popisal, zavedajoč se, da preživlja najrazburljivejše dni svojega življenja. Kot rojake ljudi, s katerimi je posadka Loganovega bombnika odkrivala negostoljubne in nevarne predele »tuje« dežele, nas seveda zanima in marsikdaj zabava, kako je pisec doživljal svoje potikanje od etape do etape in svoje stike s prebivalci ter vojaki, ki so ga spremljali. Priznati moramo, da je dobil (in ohranil) o Slovencih in drugih, ki jih je srečeval na svoji poti, zelo pozitiven vtis. Z neprikritim občudova-

njem piše o pogumu, iznajdljivosti in gostoljubju svojih vojaških spremljevalcev in drugih ljudi, ki jih je srečeval – preseneti ga celo srečanje z »bivšo Američanko« (izseljenko, ki je med vojno obtičala v stari domovini), večer ob čaju s skrivnostno mladenko (belokranjsko gejšo?) ter večerja z obilno pijačo s šefom ruske misije. Malce grenko je opisal le formalistično in vzvišeno vedenje angleškega častnika, ki je urejal njegov transport v Bari...

Loganovo knjigo kot zanimivo in verodostojno pričevanje priporočam prav vsem, ki jih zanima obdobje druge svetovne vojne, še zlasti pa tistim, ki bi radi iz prve roke izvedeli kaj o življenju ameriških vojnih pilotov, njihovih letalih in akcijah na evropskem bojišču.

Aleksander Žižek

Vse najboljše, Slovenija

Janez Markeš, *Premišljevanja o Sloveniji*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2016. 286 strani.

Novinar in odgovorni urednik (v letih 2007-2008) časopisa Delo je posebej opazen "glas intelektualca" v zadnjih 25 letih. Pogloblja se v probleme razvoja Slovenije in njene odklone. *Premišljevanja o Sloveniji* so globinski portret sodobne slovenske družbe, razmisleki Janeza Markeša pa ne segajo le v čas socializma, komunistične revolucije, tranzicije, v Moskvo ali Beograd, saj avtor v analizo prepričljivo vpleta tudi prebliske iz svetovne in slovenske literature, aktualne politike in filozofije. V knjigi, ki je razdeljena na 12 poglavij tako ne najdemo premočrtne biografije države, ki je v letu izida slavila 25. rojstni dan, ampak natančno zastavljeno družbeno avtopsijo, ki ne popisuje le tega, kar se je dejansko zgodilo (se dogaja), temveč tudi, zakaj, in kakšne posledice utegnejo imeti določena dejanja in procesi v prihodnosti.

Knjiga je nastajala v času največje migrantske krize po 2. svetovni vojni, zato ni naključje, da se



avtor večkrat dotakne problema tujstva, begunstva in našega odnosa do tega pojava, kar je po moje lahko (razen interpretacije na prvo žogo – ubogi begunci) tudi aluzija na relacije znotraj vsake

družbe (sistema). Strinjati se namreč moramo, da so primarna nasprotja sodobnosti na relaciji bogaterevni in ne vaši-naši.

Začelo pa se je vse tako lepo, skoraj poetično. Od druge Švice sta nas ločila le požrešni in skorpimirani Beograd ter slika tovariša Tita na steni. Dišalo je po pomladi, nosili smo priponke Slovenija, moja dežela, in s ponosom lepili nalepke čez rdečo zvezdo na registrskih tablicah. Potem pa je prišla osamosvojitve in dan po noči, ko so bile dovoljene sanje, ki pa niso bile zastonj. Da so nekateri v času, ko smo večinsko mahali z zastavicami, imeli v rokah kalkulatorje ter skrbno zaračunavali svojo »državotvornost« in »patriotizem«, smo spoznali šele kasneje. Sicer pa tudi »osamosvojitve« leta 1945 ni bila zastonj – če si nečesa res želiš, boš pač plačal... In smo za svoj stoletni sen plačali (in še plačujemo) precej zasoljeno ceno, saj je prelomno dogajanje pritegnilo tudi množico »vojnih dobičkarjev« in inkasantov, ki so si bodisi sklenili vzeti odškodnino za duševne in telesne bolečine v starem režimu ali pa so preprosto zavohali svojo priložnost za dober začetek v novem sistemu.

Kljub temu, da so v podobne pasti stopale prav vse tranzicijske države, je Slovenijo v določenih zadevah odneslo odločno predaleč (grabež nekdanjega »družbenega« premoženja, kanibalska denacionalizacija in samopostrežno državno (politično) upravljanje javnih gospodarskih sistemov), po svoje pa je naša država tudi edinstvena, saj se tod še četrto stoletja po spremembi družbenega sistema na posameznih vidnih mestih političnega življenja svaljka jo kadri bivših »družbenopolitičnih« organizacij in to – višek morbidnosti! – na obeh koncih politične mavrice. Slovenskim režimskim organizacijam je namreč uspel vratolomni salto, ko so nas prepričale, da so bile ZSMS, SZDL in nazadnje še ZKS itak vedno »za naše« (za Slovenijo, Evropo, pirhe in potico). Tega prav zaradi vsesplošne vpletenosti nihče zares ne problematizira, saj bi ob striktno izvedeni lustraciji ostali brez lepega dela politične (in gospodarske) aristokracije vseh barv. Resnici na ljubo je treba zapisati, da so »stare strukture« znale oceniti trenutek in se pravi čas vkrcale na pravi vlak, v (dolgi) obdobjih »svojih« parlamentarnih vladavin pa so poskrbele vsaj za ohranitev zglednega dela javnega zdravstva in šolstva.

Tudi slovenska politika seveda deluje na (vsaj) dveh nivojih – na nivoju »velikih tem«, ki so le opij (igrače) za ljudstvo (patriotizem, nacionalizem, vera, sprava, poveljni poboji, dediščina NOB, nacionalni interes) in v zakulisni veliki (glavni) igri prerazporeditve kapitala. Vsaj doslej to odvrčanje pozornosti od resničnih problemov politiki tudi izvrstno uspeva. Marsikaj se je s samostojnostjo obrnilo drugače, kakor smo si predstavljali – včerajšnji »prijatelji« so današnji sovražniki, elite skrbi le ugajanje trenutnim gospodarjem, cerkve pa so bolj prazne, kakor v svinčenih časih enoumja. Vse našeto ugotavlja in popisuje tudi avtor, ki obnavlja in analizira posamezne prelomne dogodke sodobne slovenske zgodovine, o katerih smo svojčas brali, a nam postanejo razumljivi šele s časovne distance in v širšem kontekstu. Še enkrat se lahko spomnimo na orožarske posle v balkanskih vojnah, »najdbo« orožja na mariborskem letališču, več valov privatizacije ter mešetarjenje z »nacionalnim interesom« v gospodarstvu in zunanji politiki, ter skušamo ugotoviti, kje in kako smo lahko tako globoko zabredli...

Precej grenko darilo torej, a tudi zdravila so pogosto grenka.

Aleksander Žižek